FROM METEOROLOGICAL TERMINOLOGY: PRECIPITATIONS

Alina-Florinela Dănilă
PhD Student, University of Craiova

Abstract:This study aims to analyze the meteorological terms grouped around a generic term that designates an essential concept in meteorology, namely precipitation. The lexical family, the lexical field, the syntagms and phrases, the semantic relations created around the term precipitation demonstrate that the term is a common one, easily perceived within a certain sociolinguistic context, considering the two compartments of language, the common vocabulary and the specialized vocabulary.

Keywords: precipitation, etymology, onomasiological category, context, use

Introducere

Din cele mai vechi timpuri, omenirea a fost permenent preocupată să definească și să explice fenomenele naturii, realizând influența majoră pe care factorii naturali și vremea o exercită asupra modului lor de viață. Drept urmare, a apărut și s-a dezvoltat terminologia *meteorologică*. O etapă importantă în dezvoltarea științei terminologice a constituit-o, la mijlocul secolului al XX-lea, lansarea tezei privind complexitatea semantică a termenului,înțeles ca unitate specifică, apartenentă la două sisteme: la cel al limbii și la sistemul terminologic al unui domeniu specific. Clasicul științei terminologice A. Reformatski scria că terminologia este „slugă la doi stăpâni: a sistemului lexical și a sistemului de noțiuni științifice”.[1]

Pe măsura evoluției științei meteorologice, terminologia ei s-a fixat, stabilitatea depinzând de volumul de comunicare, îmbogățindu-și lexicul specific în ritmul alert impus de explozia tehnologică din a doua jumătate a secolului XX. Odată cu popularizarea ei, termenii trec în domeniul public și pot deveni elemente ala vocabularului uzual.

Meteorologia, privită în ansamblul său, este un vast domeniu de cercetare, reprezentând, în uzul comun, ,,ramura geofizicii care se ocupă cu studiul proprietăților atmosferei și cu fenomenele care au loc în aceasta” (DEX:626). De asemenea, o lucrare de specialitate, DE[2], definește conceptul de *meteorologie* astfel:,,Știința care studiază proprietățile atmosferei și fenomenele care se petrec în cadrul acesteia. După problemele pe care le studiază, se deosebesc: *m. generală* (cercetează și interpretează ansamblul fenomenelor din atmosferă), *m. sinoptică* (studiază macroprocesele circulației generale a atmosferei, respectiv formarea cicloanelor, fronturilor atmosferice ș.a. și efectuează cercetări, pe baza analizei hărților sinoptice și a informațiilor furnizate de stațiile meteorologice, în scopul elaborării prevederilor de timp), *m. dinamică* (studiază mișcările maselor de aer), *m. fizica atmosferică* (studiază compoziția și structura atmosferică, circulația căldurii și regimul termic din atmosfera și de

[1] Reformatski A. A., *O necotorâh voprosah terminologhii* // Hrestomatia, Moskva, 1994,p.216.
[2]DE - *Dicționar Enciclopedic*, autor Marcel D. Popa, Alexandru Stănciulescu, Gabriel Florin Matei, Anicuța Tudor, Carmen Zgavărdici, Rodica Chiriacescu.

BDD-V5197 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:42 UTC)

la supr. Pământului), *aerologia* și *climatologia, m. agricolă* = disciplină care studiază influențele fenomenelor meteorologice asupra vegetației cultivate, în diferite perioade ale dezvoltării plantelor, *m. spațială* = ansamblu de activități meteorologice care folosesc tehnologie spațială de tipul sateliților meteorologici". Prima definiție este uzuală, spre deosebire de definiția specializată, în care apare o referire mai clară la conceptul de meteorologie, prin sintagme care evidențiază domeniile implicate și scot în relief caracterul interdisciplinar al domeniului.

Scurt istoric

Din cele mai vechi timpuri, marii înţelepţi ai Antichităţii nu puteau să rămână în afara acestei preocupări pentru vreme, aşa că au reflectat asupra problemelor meteo şi au formulat diverse opinii, astfel: Anaxagoras a încercat să demonstreze printr-o schemă cum funcţionează formarea precipitaţiilor, Empedocle vedea fenomenele acestea în mod mai amplu, prin combinarea elementelor fundamentale - aer, foc, apă, pământ, luând naştere diversele forme de precipitaţii, vântul, ceaţa, canicula. Aristotel a scris chiar o lucrare în care trata mai multe ştiinţe ale pământului - vremea, seismologia, geografia, lucrare de referinţă pentru omenirea din toate timpurile, *Meteorologia*, în care nota: „Totdeauna vedem căzând apa care a fost ridicată. Chiar daca nu exact aceeași cantitate de apa vine înapoi într-un an sau într-o anumita perioada,tot ceea ce a fost ridicat se intoarce"[3].

În arealul societății românești, încă de la 1420, în *Cronicile Braşovului* apar referiri la fenomene meteorologice deosebite.Cronicarul moldovean Grigore Ureche ne informează că în anul 1504 au căzut ploi abundente, care au cauzat inundaţii: „Peste vară au fost ploi grele şi puhoaie de apă cât s-au făcut multă înecare"[4]. Dimitrie Cantemir, personalitate enciclopedică a poporul român, a abordat în lucrarea sa de căpătâi *Descriptio Moldaviae* şi probleme de climă şi geografie, ba chiar şi hidrologie.

Putem considera că preocuparea ştiinţifică şi didactică pentru meteorologie pe teritoriul românesc a apărut odată cu introducerea în programa de studii a Şcolii Vasluiene din Iaşi a disciplinei meteorologie, studiindu-se mai ales un manuscris grecesc obţinut de la biblioteca mitropoliei.

În 1884, a fost înființat Serviciul Meteorologic al României fiind condus de Ștefan Hepites[5]. După război, în 1946, Nicolae Topor a început să elaborezepentru prima oară prognozepe durată lungă. În 1950 au fost instalate radiotelefoane în staţiile meteorologice de munte, făcându-se trecerea la un sistem complex, integrat, de meteorologie. Cercetările în domeniul meteorologic continuă și azi, fiind înlesnite de dezvoltarea fulminantă a tehnicii și a științei.

În arealul lingvistic românesc, au apărut în ultima perioadă valoroase lucrări ce aduc în prim plan analiza detaliată a terminologiei meteorologice, subliniind aici valoarea şi complexitatea deosebită a demersului cercetătorilor de a revela o terminologie aflată în plin proces de dezvoltare.Terminologia meteorologică reprezintă obiectul de interes numeroşi lingvişti, amintind-o aici pe Cristina Florescu, editoarea unui amplu volum intitulat *Terminologia*

[3] Aristotel (384-382i.e.n), *Meteorologia*
[4] Ureche, Grigore *Letopiseţul Ţării Moldovei*
[5]Ștefan C. Hepites, fizician, inginer și meteorolog român, centrul în jurul căruia s-au grupat activitățile lui Hepites a fost *Institutul Meteorologic al României*, pe care l-a organizat și condus între anii 1884–1908.

BDD-V5197 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:42 UTC)

meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (Ştiinţific vs. Popular), lucrare consultată orientativ în vederea realizării lucrării de faţă.[6]

În studiul de față ne vom centra atenția asupra unei ramuri a vastului domeniu al meteorologiei, *precipitațiile*.

Pentru analiză, am selectat un corpus însemnat de termeni din presa românească on-line.

1.Definiții

Termenul *precipitație*, moștenit din latinescul *precipitatio, -onis*, definit drept ,,vapori de apă condensați care cad din atmosferă pe suprafața Pământului sub formă de ploaie, ceață, brumă, zăpadă, grindină" (DEX:839), este parte componentă a numeroase nume din sfera terminologiei meteorologice, în diferite structuri și contexte. La rândul lor, aceste nume sunt unități simple și sintagme.

Unitățile simple sunt desemnate prin:

a.substantive comune: *aversă,* s.f.<fr.averse, ,,ploaie torențială de scurtă durată"(DEX:77) *burniță,* s.f, ,,ploaie măruntă și deasă, adesea însoțită de ceață"(DEX:120), *brumă,* s.f<lat.bruma, ,,cristale de zăpadă care se formează noaptea (în anotimpurile de tranziție) prin înghețarea vaporilor de apă din atmosferă și care se depun pe plante, pe sol, pe obiecte"(DEX:114), *ceață,* s.f<lat.caecia, ,,particule de apă rezultate din vaporizarea apei de pe pământ, aflate în suspensie în atmosferă, la suprafața solului, și care îngreunează vizibilitatea; negură, pâclă"(DEX:158) g*rindină,* s.f<E:ml grando-inis, ,,precipitație atmosferică alcătuită din particule de gheață care au formă de pietricele", *polei,* s.n., ,,strat subțire de gheață, continuu și neted, care acoperă uneori porțiuni din suprafața solului, arborii sau obiectele care se află în aer liber și care este format prin înghețarea apei provenite din ploaie sau din topirea zăpezii"(DEX:817), *ploaie*,s.f<lat.pluvia, ,,precipitație atmosferică sub formă de picături de apă provenite din condensarea vaporilor din atmosferă"(DEX:809), *rouă,* s.f.<lat.ros, roris, ,,picături de apă care acoperă dimineața suprafața pământului, obiectele de pe sol, vegetația etc., formate prin condensarea vaporilor de apă din atmosferă în momentul în care temperatura scade până la punctul la care vaporii ajung la saturație"(DEX:936), *ninsoare,* s.f., ,,faptul de a ninge, cădere a zăpezii"(DEX:695)*, omăt,* s.n<sl.ometu, ,,(pop.) nea, zăpadă" (DEX: 718), *fulguială,*s.f., ,,ninsoare cu fulgi rari"(DEX:403), *zăpadă*, s.f., ,,precipitație atmosferică solidă, sub formă de fulgi albi, alcătuiți din cristale de apă înghețată; strat provenit din aglomerarea acestor fulgi, când temperatura solului este sub 0°C"(DEX:1181). După cum se poate observa, în cadrul acestor unități simple, termenul generic *precipitație* este substituit de alți termeni din același sferă semantică.Astfel de nume sunt frecvente în uz. De exemplu: ,,Meteorologii anunță vreme instabilă, cu *averse* și descărcări electrice, local, îndeosebi după amiaza."(https://a1.ro/news/vremea/vremea-15-august-id792465.html/, 14.08.2018, *Vremea în 15 august*); ,,Meteorologii au emis sâmbata seara o avertizare cod galben de *ceață* pentru mai multe zone din nouă județe ale țării, dar și pentru municipiul București, fiind anunțată ceață densă ce va scădea vizibilitatea chiar și sub 50 de metri. În unele zone se va semnala, de asemenea, *burnița*."(https://www.hotnews.ro/, 25.11.2017, *Nouă județe și municipiul București, sub cod galben de ceață. În unele zone va apărea și burnița*); **„**Avem o informare de temperaturi scăzute și brumă, valabilă până joi dimineața. Vom avea vreme foarte rece pentru această data; iar miercuri noapte se va forma brumă."(https://stirileprotv.ro/stiri/vremea/, 10.05.2017, *Informare de temperature scăzute și brumă*)**; „**ANM a emis un cod galben, valabil de luni, ora 18.00, pana marți ora 15.00 prin care

[6] Florescu, Cristina (edit.), *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (Ştiinţific vs. Popular)*, Editura Universităţii ,,Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2015.

BDD-V5197 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:42 UTC)

atenționează că în 20 de județe vor fi precipitații moderate cantitativ, mai ales sub formă de *lapoviță* și *ninsoare*, strat de *zăpadă* local consistent, *polei* și intensificări ale vântului."(https://www.hotnews.ro/, 19.03.2018, *Cod galben de lapoviță, ninsoare, polei și vânt puternic în aproape jumătate de țară*);,,Zilele legumicultorilor pe câmp sunt numărate. După Sfântul Dumitru, cultivatorii de gogoșari așteaptăsă cadă bruma și caută să strângărecolta**.**Deocamdată în Ialomița s-a înregistrat doar ceva *rouă* înghețată din cauza diferențelor de temperatură dintre noapte și zi."(https://www.guraialomitei.com/, 28.10.2008,*Cade bruma*). ,,Afara se încălzește puțin față de miercuri, însă vremea rămâne rece și iarna începe să-și facă simțită prezența."(http://www.ziare.com/, 17.12.2015, *Câteva fulguieli ușoare și soare timid*); ,,Vineri a nins în România pe crestele munţilor. Pe Valea Prahovei, la cota 2000, fulguiește slab, iar meteorologii au anunțat că precipitațiile se vor intensifica."(https://www.b1.ro/, 06.10.2017, *Prima zăpadă din an.Cât măsoară stratul de omăt de pe Valea Prahovei*); ,,Administrația Națională de Meteorologie a lansat, miercuri seara, un cod galben de ploi și *grindină*.(https://evz.ro/urgia-avertizare-anm-buzau.html/, 05.07.2018, *VINE URGIA! Va cădea GRINDINĂ*).

Sintagmele au o structură diferită:

a.sintagme bimembre: substantiv (numele generic *precipitație/precipitații*) + adjectiv (determinant): *precipitații abundente, precipitații slabe*, *precipitații reduse*.

b.sintagme bimembre: substantiv (numele generic *precipitație* este substituit de nume din aceeași sferă semantică) + adjectiv (determinant): *ploaie torențială, ploaie slabă, ninsoare abundentă, ceață densă, ploi sporadice*.De exemplu: ,,Furtunile s-au abătut din nou deasupra Romaniei, majoritatea țării fiind sub cod galben și portocaliu de *ploi torențiale* și inundații."(http://www.ziare.com/, 07.07.2018, *România inundată*); ,,Astăzi, cerul va fi temporar noros și mai ales după-amiază vor fi condiții de *ploaie slabă*."(http://www.bucurestifm.ro/, 05.02.2017, *Condiții de ploaie slabă în București*);,,*Ninsoarea* va deveni *abundentă* în Capitală pe parcursul zilei de luni, vântul se va intensifica până la viteze de 60...65 km/h şi va fi viscol temporar puternic, potrivit prognozei speciale pentru municipiul Bucureşti emise de Administraţia Naţională de Meteorologie (ANM)."(https://www.dcnews.ro/, 26.02.2018, *Ninsoare abundentă,București*); „Ziua de luni ne-aduce ploi sporadice prin nordul, centrul şi estul ţării şi un vânt cam insistent, cu viteze mai mari la munte, în special pe creste, dar şi în sud şi centru.(https://stirileprotv.ro/, 02.04.2018, *Ploi sporadice și vânt puternic la munte*); **„**Administrația Națională de Meteorologie a emis luni o atenționare Cod galben de *precipitații abundente* pentru 23 de județe, valabilă începând de marți, ora 18:00, până miercuri, la ora 9:00."(http://www.meteo.ro/, 04.12.2018, *Cod galben: Precipitații abundente marți și miercuri în 23 de județe*); ,,Temperaturi ridicate și *precipitații slabe* ca intensitate. Așa arata prognoza meteo pentru urmatoarele trei luni."(https://www.green-report.ro/, 05.07.2011, *Vară canicular*ă, *cu precipitații reduse*).

Cele mai multe structuri sintagmatice sunt înregistrate în dicționarele de specialitate. De exemplu, în DEM se regăsesc: *ninsoare abundentă*(p.552), *ploaie torențială(*p.636*), precipitații abundente*(p.641).

2.Sensuri

În ultimii ani, ca o consecință firească a utilizării masive a terminologiei meteorologice de către multe grupuri sociale, are loc un proces vast de determinologizare a termenilor din sfera semantică a precipitațiilor, mulți dintre aceștia trecând dincolo de limbajul specializat.Trăind într-o perioadă când orice informație este mediatizată, elementele terminologiilor sunt larg difuzate, iar noi, cititorii, avem acces involuntar la ele. Astăzi, un număr considerabil de termeni

BDD-V5197 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:42 UTC)

din limbajele specializate au pătruns în limba comună și s-au adaptat atât de profund în lexicul comun, încât nu mai apar drept termenii specializați din dicționare. Această determinologizare sau întrebuițare a termenilor specializați în limbajul uzual, cotidian este numită de Robert Galisson *banalizare lexicală*[7].În concepția terminologului român, A. Bidu Vrănceanu, determinologizarea este un proces gradabil: „transferul termenului în texte și contexte de largă circulație antrenează un proces de determinologizare a sensului specializat în grade diferite ”[8].

Pe baza informațiilor expuse mai sus, vom încerca să analizăm un număr de termeni din sfera semantică a precipitațiilor în contexte diferite și vom urmări procesul de „migrare” semantică și adăugare de conotații noi. Pentru aceasta, am recurs la exemple din diferite domenii, preluate din presă și sursele on-line.

De exemplu, termenul ploaie, din enunțul ,,Astăzi, cerul va fi temporar noros și mai ales după-amiază vor fi condiții de *ploaie slabă*.”(http://www.bucurestifm.ro/, 05.02.2017, *Condiții de ploaie slabă în București*) migrează din domeniul meteorologic în limba comună, mai cu seamă în domeniul culinar, cu sensul figurat ,,din abundenţă” (DEX:809); De asemenea, frazeologia creată în jurul acestui termen este bogată: *apă de ploaie*, „o afirmaţie lipsită de conţinut”(DEX:809), *a-şi aranja ploile*, ,,a-şi aranja treburile”(DEX:809), ambele expresii fiind folosite în limbajul familiar. Termenul pătrunde şi în domeniul astronomic, *ploaie de stele*, cu sensul de ,,abundenţă, aglomerare de stele căzătoare venind din aceeaşi parte a cerului”(DEX:809); Termenul *nins*, forma adjectivală a substantivului *ninsoare*, migrează din lexical specializat, în limba comună, cu sensul figurat de căruntețe, ,,a fi nins de ani”(DEX:695).

3.Formarea cuvintelor

În ceea ce privește formarea cuvintelor, mare parte a termenilor sunt formați prin compunere și derivare, derivarea fiind mijlocul de îmbogaţire a vocabularului cu grad mai ridicat de productivitate în ceea ce privește termenii din sfera semantică a precipitaţiilor.În funcție de tipul compunerii, identificăm termeni formați prin:

a.subordonare atributivă*: precipitaţii abundente, ninsoare abundentă, ploaie torenţială, ploaie slabă, ceaţă densă.*

Derivarea este reprezentată atât prin sufixe, majoritatea termenilor fiind de fapt substantive obținute prin procedeul derivării progresive sau regresive din verbe.

a.sufixe: -re: ninsoare, -iţă:burniţă, -ală:fulguială, -ie:precipitaţie.

4.Concluzii

Lucrarea de față a avut drept scop reliefarea trăsăturilor lexico-semantice ale termenilor meteorologici din sfera semantică a precipitaţiilor, termini pe care îi regăsim în uzul comun actual.După cum se poate observa, pe baza exemplelor oferite, termenii au multiple întrebuințări, primind multiple conotații, odată ce părăsesc domeniul meteorologic și pătrund în limbajul comun.Numărul însemnat de sintagme creat în cadrul terminologiei meteorologice denotă că

[7] Galisson, R. Recherche de lexicologie descriptive. Banalisation lexicale. Paris, Nathan, 1978, 432p.
[8] Bidu-Vranceanu, A. Lexicul specializat în miscare. De la dictionare la texte.s.l.: Editura Universitatii din Bucuresti, 2007, 266 p.

BDD-V5197 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:42 UTC)

aceasta este în plin proces de dezvoltare şi de utilizare, constituirea acestui sistem terminologic apelând la toate procedeele de îmbogăţire a vocabularului. Radiografierea terminologiei meteorologice româneşti permite evidenţierea şi observarea mai multor lexeme care intră atât în limbajul specializat, cât şi în limbajul comun.

BIBLIOGRAPHY

Aristotel (384-382i.e.n), *Meteorologia*
Ureche, Grigore *Letopiseţul Ţării Moldovei*
Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, București, Editura Universității din București, 2007.
DE - *Dicționar Enciclopedic*, autor Marcel D. Popa, Alexandru Stănciulescu, Gabriel Florin Matei, Anicuța Tudor, Carmen Zgavărdici, Rodica Chiriacescu.
DEM=Pârvu, Constantin, Dicționarul enciclopedic de mediu, Vol.I-II, București, Editura Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2005.
DEX= Academia Română, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
Florescu, Cristina (edit.), *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (Ştiinţific vs. Popular)*, Editura Universităţii ,,Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2015.
Galisson, R. Recherche de lexicologie descriptive. Banalisation lexicale. Paris, Nathan, 1978.
Reformatski A. A., *O necotorâh voprosah terminologhii* // Hrestomatia, Moskva, 1994.

Surse

https://a1.ro/news/vremea/vremea-15-august-id792465.html
https://www.hotnews.ro
https://stirileprotv.ro/stiri/vremea
https://www.hotnews.ro/
https://www.guraialomitei.com
http://www.ziare.com
https://www.b1.ro
https://evz.ro/urgia-avertizare-anm-buzau.html6+
http://www.bucurestifm.ro
https://www.dcnews.ro/
https://stirileprotv.ro
http://www.meteo.ro
https://www.green-report.ro

BDD-V5197 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:42 UTC)